

Kommunfullmäktige

Sammanträdesdatum

2021-12-14

KF § 311

Naturreservat Södra Äspet

Änr KS 2015/1092

Beslut

- Med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) förklara Södra Äspet på fastigheterna Kristianstad Yngsjö 3:356, 6:161 och 12:169, Kristianstads kommun som naturreservat och fastställa skötselplanen.
- Att avsätta medel i budgeten för drift och skötsel av naturreservatet. Kostnaderna för naturreservatet är redovisade i bilagan, se Förslag till drifts- och skötselbudget för Naturreservat Södra Äspet.

Sammanfattning

Kristianstads kommun har utarbetat förslag till beslut och skötselplan för naturreservatet Södra Äspet på fastigheterna Kristianstad Yngsjö 3:356, 6:161 och 12:169 Kristianstads kommun.

Södra Äspet har en mycket rik biologisk mångfald samtidigt som det har höga värden för friluftslivet. Genom reservatsbildningen kan även kommande generationer njuta av Södra Äspet mystiska och böljande dynlandskap och unika natur.

Förslaget har varit på remiss och de inkomna yttrandena har behandlats och föranlett justeringar i texten, se i förslaget till beslut. Merparten av synpunkterna som kommit in har varit positiva, se sammanställning av remissyttrande och svar.

Kommunstyrelsen gav 2017-09-27 i uppdrag åt Kommunledningskontoret att utarbeta förslag till beslut och skötselplan för instiftande av ett naturreservat över fastigheterna Kristianstad Yngsjö 3:356, 6:161 och 12:169. Naturreservatet kommer att kallas Södra Äspet.

Sammanträdesdatum

Kommunfullmäktige

2021-12-14

Innan kommunen fattar beslut om att bilda ett naturreservat ska den enligt 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. förelägga ägare och innehavare av särskild rätt till marken att inom viss tid om minst en månad yttra sig över förslaget.

Under tidigt samråd med Länsstyrelsen har uppmärksamats att det inom föreslaget område finns en gällande avstyckningsplan från år 1947. Eftersom ett naturreservat inte får instiftas i strid med gällande detaljplan har avstyckningsplanen 11-ÅHJ-1437 på fastigheten Yngsjö 12:169 hävts efter beslut från Byggnadsnämnden 2021-09-28, Änr BN 2020/2326, se planuppdrag för upphävande av avstyckningsplan för del av Yngsjö 12:169, Åhus.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

- Med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) förklara Södra Äspet på fastigheterna Kristianstad Yngsjö 3:356, 6:161 och 12:169, Kristianstads kommun som naturreservat och fastställa skötselplanen.
- Att avsätta medel i budgeten för drift och skötsel av naturreservatet. Kostnaderna för naturreservatet är redovisade i bilagan, se Förslag till drifts- och skötselbudget för Naturreservat Södra Äspet.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut 2021-11-10 § 255.

Kommunledningskontorets tjänsteutlåtande 2021-10-26.

Kommunstyrelsens beslut 2017-09-27 § 198.

Förslag till beslut för naturreservat Södra Äspet.

Förslag till skötselplan för naturreservat Södra Äspet.

Sammanställning av remissyttrande och svar Södra Äspet.

Förslag till drifts- och skötselbudget för Naturreservat Södra Äspet.

Översiktskarta.

Förslag till beslut om bildande av naturreservatet Södra Äspet i Kristianstads kommun

Kommunens beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Kristianstads kommun de områden som avgränsas av heldragen svart linje på beslutskartan (Bilaga 1) som naturreservat. Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Naturreservatets gränser ska märkas ut i fält enligt Naturvårdsverkets aviseringar.

För att tillgodose syftet med naturreservatet ska de föreskrifter som anges nedan med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt bifogad skötselplan (Bilaga 3) med stöd av 3 § Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken gälla för naturreservatet. I enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken mm. (1998:1252) ska Kristianstads kommun vara förvaltare av naturreservatet.

Naturreservat Södra Äspet i Kristianstads kommun. Naturreservatet avgränsas av mitten av vit linje. Röd prick i den lilla kartan visar naturreservatets ungefärliga placering i Skåne.

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Södra Äspet
Kommun	Kristianstad
DOS-ID	1115146 (ID-nummer i Naturvårdsverkets databas Vic Natur)
N2000 ID	Södra Äspet, SE0420152
Gränser	Området avgränsas av mitten av svart heldragen linje på kartan som finns bifogad till detta beslut (bilaga 1)
Fastigheter	Yngsjö 6:161, Yngsjö 3:356, Yngsjö 12:169
Markägare	Kristianstad kommun
Läge	Vid kusten ca 3 kilometer söder om Åhus
Centralpunkt	Norra delområdet: E 454585, N 6195687 (SWEREF99 TM) Södra delområdet: E 454033, N 6194936 (SWEREF99 TM)
Naturgeografisk region	Skånes sediment- och horstområde (nr 7, Nordiska ministerrådet 1984)
Natura 2000-naturtyper	2120 Vita dyner, 2180 Trädklädda dyner
Inskrivna nyttjanderätter	Bilaga 5 (bifogas ej)
Areal	62,5 ha
Förvaltare	Kristianstad kommun

Syftet med naturreservatet

Övergripande syfte med naturreservatet är att:

- Bevara biologisk mångfald
- Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer
- Skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter
- Främja det rörliga friluftslivet

Precisering av syftet

Syftet med naturreservatet är att bevara, restaurera och utveckla områdets naturvärden knutna till områdets sandiga och skogliga miljöer: trädklädda sanddyner, gråa sanddyner och vita sanddyner. Värden knutna till tall och ek ska gynnas i området. Syftet är också att bevara och möjliggöra återkolonisation och eller inplantering av i synnerhet hotade arter som är knutna till ovan nämnda miljöer. Förutsättningarna för olika typer av friluftslivsaktiviteter ska främjas och utvecklas i naturreservatet. Vidare är syftet att upprätthålla och skapa förutsättningar för gynnsam bevarandestatus för de i området förekommande naturtyperna och arterna upptagna i EU:s art- och habitatdirektiv (Rådets direktiv 1992/43/EEG).

Syftet tillgodoses genom att:

- Restaurera de trädklädda sanddynerna genom att på vissa platser gallra tallen för att skapa gläntor där blottor av öppen sand kan återskapas.
- Mindre delar av naturtypen trädklädda dyner närmast havet ska tillåtas att övergå till naturtypen grå dyner (2130)
- Delar av icke-natura naturtyper ska tillåtas att övergå till sandstäpp (6120) i naturreservatets västra delar.
- Restaurera och bevara de vita dynerna genom att återskapa ytor med öppen sand samt avverka träd inom vissa områden nära havet.
- Riktade åtgärder för att gynna hotade arter som förekommer i området i synnerhet ryl, sandnejlika, tallticka, vallrovfluga, fläckig myrlejonslända och liten myrlejonslända.
- Tillföra och öka mängden död ved.
- Ta bort invasiva arter och främmande arter av djur och växter.
- Utveckla områdets betydelse för det rörliga friluftslivet i den mån det är möjligt utan att det sker på bekostnad av områdets natur- och kulturvärden.
- Skötseln följs upp, utvärderas och anpassas till ny kunskap om hotade och hänsynskrävande arter.

Föreskrifter

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. *bedriva skogsbruk,*
2. *avverka träd och buskar, ta bort död ved,*
3. *bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi och landskapets allmänna karaktär, yt- eller dräneringsförhållanden som att gräva, spränga, muddra, borra, schakta, dika eller fylla ut,*
4. *avmaska betesdjur på betesmarker eller släppa avmaskade betesdjur på bete tidigare än 14 dagar efter avmaskning samt att använda långtidsverkande avmaskningsmedel,*
5. *så eller plantera växter,*
6. *använda kemiska bekämpningsmedel,*
7. *anordna upplag annat än tillfälligt för områdets skötselbehov,*
8. *uppföra byggnad, väg eller annan anläggning, exempelvis mast, vindkraftverk, ledningar eller liknande,*
9. *utfodra vilt.*
10. *bedriva jakt annat än skyddsjakt påkallad av reservatsförvaltaren*

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom naturreservatet:

1. *utmärkning av naturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar,*
2. *uppsättning och underhåll av informationstavlor,*
3. *skötsel och restaurering av sanddyner, vilket bl.a. omfattar avverkning, bränning och grävning,*
4. *hävd genom bete, slåtter eller bränning samt uppförande av stängsel,*
5. *röjning, gallring och avverkning av träd,*
6. *inplantering eller insådd av inhemska arter vilka är knutna till biotoperna i naturreservatet,*
7. *åtgärder i syfte att motverka skador som orsakas av vilt eller invasiva arter i hela naturreservatet, inklusive användande av kemiska bekämpningsmedel för att bekämpa invasiva- eller främmande arter,*

8. *markomröring och skapande av sandblottor och gläntor i syfte att gynna i området hemmahörande djur, växer och svampar,*
9. *uppförande och underhåll av anläggningar som gynnar friluftslivet,*
10. *uppföljning av områdets bevarandemål, skötsel och miljöövervakning inom hela naturreservatet.*

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas samt ordningen i övrigt inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. gräva upp växter
2. avsiktligt bryta sönder, insamla, bortföra eller elda död ved,
3. använda engångsgrill, elda eller grilla annat än med friluftskök eller i av förvaltaren iordningställda eldstäder,
4. ta med hund eller annat sällskapsdjur som inte hålls i fysiskt koppel under tidsperioden 1 mars till 20 augusti, med undantag för jakt med hund eller för eftersök av skadat vilt,
5. övernatta i fordon eller på av förvaltaren iordningsställda parkeringsplatser,
6. ta bort, gräva, borra, måla eller på annat sätt skada mark, sten, naturföremål eller kulturlämningar,
7. rida på annat än vägar för motorfordonstrafik, utpekad ridstig eller av förvaltaren särskilt anvisad plats,
8. Starta eller landa med luftfartyg, eller flyga fjärrmanövrerat obemannat luftfartyg exempelvis drönare på en höjd understigande 120 meter över medelhavsnivå.,
9. på ett störande och/eller högljutt sätt använda musik- eller ljudanläggning, musikinstrument eller liknande,
10. uppföra någon form av anläggning.

Vidare är det förbjudet att utan skriftligt tillstånd från naturvårdsförvaltaren på Kristianstad kommun:

11. fånga insekter, spindlar, snäckor eller andra ryggradslösa djur annat än genom håvning, handplockning eller annan selektiv metod med efterföljande återutsättning inom naturreservatet. Kravet på återutsättning gäller inte enstaka beläggsexemplar av varje art under förutsättning att fynden registreras i Artportalen, eller motsvarande nationell databas för hotade arter, och att insamlandet inte bryter mot fridlysningsbestämmelserna,

12. samla in mossor, lavar eller vedsvampar med undantag av enstaka beläggsexemplar, under förutsättning att fynden registreras i Artportalen, eller motsvarande nationell databas för hotade arter, och att insamlandet inte bryter mot fridlysningsbestämmelserna
13. anordna tävling, större friluftsför aktiviteter, lägerverksamhet eller liknande former av organiserat friluftsliv,
14. placera tavla, plakat, affisch, skylt, snitsel, inskrift eller därmed jämförlig anordning annat än enstaka dagar.

Undantag från föreskrifterna

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för:

- förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att vidta
- åtgärder som behövs för reservatets vård och skötsel enligt vad som framgår av
- föreskrifterna under B ovan, eller för förvaltarens tillsyn av området,
- VA-utbyggnad i kommunal regi som faller under 6 § vattentjänstlagen. Planering och utförande ska göras i samråd med reservatsförvaltaren,
- normalt underhåll av befintliga vägar och parkeringsplatser,
- drift, underhåll och ombyggnad inom gällande ledningsrätt, servitut eller nyttjanderätt av vid tidpunkten för detta beslut befintliga ledningar och anläggningar tillhörande kommunen, el-, energi- eller teledistributör. Inför utförande av arbete ska samråd ske med reservatsförvaltaren. Vid akuta åtgärder ska samråd ske snarast efter att arbetet inletts. Ledningsbesiktning med drönare får göras efter samråd med reservatsförvaltaren och görs lämpligen utanför häckningsperioden 1 mars till 20 augusti,
- förvaltaren, eller den som kommunen utser, att uppföra anläggningar för friluftslivet,

Föreskrifterna gäller ej tjänstemän från kommunen i samband med tillsyns- och förvaltningsuppdrag.

Kristianstads kommun får enligt 7 kap 7 § miljöbalken, om det finns särskilda skäl, lämna dispens från meddelade reservatsföreskrifter.

Upplysningar

Kommunen vill upplysa om att föreskrifterna under C gäller oberoende av om beslutet överklagas samt att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området, exempelvis:

- *Fridlysningsbestämmelser.* Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259). Vissa andra växt-, svamp och djurarter är fridlysta enligt 8 kap miljöbalken och artskyddsförordningen.
- *7 kap 1 § miljöbalken.* Var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen ska visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den.
- *7 kap miljöbalken* med bestämmelser om områden som omfattas av biotopskydd (11 §) eller strandskydd (13-18 §§).
- *7 kap 28a-b §§ miljöbalken* med krav på tillstånd för att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön i ett Natura 2000-område.
- Anmälningsplikten enligt *12 kap 6§ miljöbalken* för verksamheter eller åtgärder som väsentligen kan komma att ändra naturmiljön gäller även om de inte är förbjudna enligt reservatets föreskrifter.
- *2 kap. kulturmiljölagen (1988:950)* med bestämmelser om skydd för fornlämningar (tillstånd krävs vid ingrepp i fornlämning).
- *Terrängkörningslagen (1975:1313)* och *terrängkörningsförordningen (1978:594)* med vissa förbud mot körning i terräng,
- *15 kap 31 § miljöbalken* om förbud mot nedskräpning,
- Lokala och kommunala ordningsföreskrifter.
- Transportstyrelsens bestämmelser för civil luftfart, t ex:
 - deras föreskrifter om obemannade luftfartyg (drönare) *TSFS 2017:110* som bl a säger att de kategorier av obemannade luftfartyg som endast får flygas inom synhåll från operatören inte får flygas på en högre höjd än 120 m över mark- eller vattenytan i okontrollerat luftrum.

Beskrivning av området

Landskap och geovetenskapliga bevarandevärden

Södra Äspet ingår i ett större flygsandområde som sträcker sig längs kusten från Åhus i norr till Juleboda i Söder vilket gör det till ett av Sveriges största kustdynlandskap. Berggrunden består huvudsakligen av sandsten med ett jordartslager av kalkrik postglacial sand. Tallskogen som dominerar i det kuperade dynlandskapet planterades under första halvan av 1800-talet för att binda flygsand. Sandflykt var ett stort problem till följd av ett överutnyttjande av markerna genom bete och vedtäkt. Tallskogsområdena har ett mossrikt markskikt med inslag av sandblottor och död ved. Området har tillsammans med omgivande marker stor betydelse för tolkningen av geologiska processer efter inlandsisens avsmältning.

Markanvändning och kulturhistoriska bevarandevärden

Dagens markanvändning i Södra Äspet är i stort sett den samma sedan tallskogen planterades på 1800-talet. Tallskogen har bevarats för att undvika problem med flygsand som driver in med vinden över närliggande åker- och betesmark. Omkring Södra Äspet finns många bostadshus och fritidshus men inom områdets gränser finns inga byggnader av denna typ. Enstaka ålabodar förekommer i direkt anslutning till området närmast kusten. Ålabodarna har ett kulturhistoriskt värde då de vittnar om en lång tradition av ålfiske längs Skånes östkust.

Biologiska bevarandevärden

Södra Äspets främsta bevarandevärden utgörs av de trädklädda sanddynerna samt de vita dynerna och alla de arter som lever i dessa typer av sandiga miljöer. Sanddynerna ger upphov till många olika typer av mikroklimat där olika arter av insekter kan hitta sin egen speciella nisch. Exempelvis föredrar fläckig myrlejonslända att ha sina fångstgropar i skyddade lägen under mossöverhäng eller tallrötter medan liten myrlejonslända föredrar blottad solexponerad sand. I området finns många rödlistade arter som är helt beroende av öppen sand för sin överlevnad där fläckig myrlejonslända (sårbar, VU) och liten myrlejonslända (nära hotad, NT) ingår. I tallskogen växer ryl (starkt hotad, EN), knärot (sårbar, VU) och luktvädd (sårbar, VU) och i området födosöker många hackspettar, däribland mindre hackspett (nära hotad, NT). De äldsta tallarna i tallskogen bör med tanke på när de planterades vara omkring 150 år och har därmed god potential att över tid utvecklas till skog med lång kontinuitet med flera skyddsvärda träd med höga naturvärden. Tallticka (nära hotad, NT) som förekommer rikligt i området vittnar om att många av tallarna uppnått biologiskt mogen ålder då talltickan nästa uteslutande växer på gammal tall. Ett visst inslag av ek finns också i skogen.

Inom Södra Äspet ingår Natura 2000-området Södra Äspet (SE0420152, tabell 1). De naturtyper som är prioriterade inom Natura 2000 och som förekommer i området är Kustnära vandrande sanddyner med sandrör (vita dyner, 2120) och Trädklädda dyner (2180).

Tabell 1. Natura 2000-området Södra Äspets Natura 2000-naturtyper och Natura 2000-arter, i enlighet med bevarandeplanen för området (Länsstyrelsen i Skåne 2016). Naturtyper med fullgod bevarandestatus (gynnsam bevarandestatus) har alla kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt typiska arter uppfyllda. I en icke fullgod naturtyp uppfylls definitionen för naturtyp men det saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter. Bevarandestatusen för en art anses "gynnsam" när: 1. uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö, 2. artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, och 3. det finns, och sannolikt kommer att fortsätta att finnas, en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt.

Naturtyp	Areal (ha) med bedömd bevarandestatus		
	Fullgod	Icke fullgod	Totalt
2120 Kustnära vandrande sanddyner med sandrör (vita dyner)		0,98	0,98
2180 Kustnära trädklädda sanddyner	45,3		45,3
Total areal naturtyper			46,3
Total områdesareal			57,2
Arter	Bevarandestatus		
Sandnejlika (<i>Dianthus arenarius</i> ssp. <i>arenarius</i> , 1954)	Icke fullgod		

Friluftsliv, tillgänglighet och upplevelsevärden

Södra Äspet utgör ett viktigt rekreatiomsområde och är välbesökt av både lokalbefolkning och allmänhet. Området är lättillgängligt för besökare och lämpligt för många olika friluftsjaktiviteter. Befintliga parkeringsplatser, mindre asfalterade vägar och ett stort antal upptrampade stigar finns i området.

Besöksanledningarna är många; vandring, ridning, cykling och promenader ingår bland annat i besökarnas aktiviteter. Under sommarhalvåret besöker många området för att ta sig ner till stranden strax öster om naturreservatet för att sola och bada. Vid stranden utanför naturreservatet ligger två kommunala badplatser samt ett hundbad.

Terrängen är lätt att ta sig fram i då buskskiktet är sparsamt, men är bitvis mycket kuperat. Parkeringsplatser finns både i norra och södra delområdet av naturreservatet och området är även tillgängligt med kollektivtrafik från Kristianstad med närliggande busshållplats.

Det finns en kommunal ridled inom naturreservatet där man även gångtrafik är tillåten men cykling är förbjuden. Orienteringstävlingar hålls med jämna mellanrum i naturreservatet. Åhus Brukshundsklubb arrenderar ett område i naturreservatet för hundträning. Det slitage som olika fritidsaktiviteter i området ger är ett välkommet bidrag till markstörning i området. Dock kan ett allt för hårt slitage på ett och samma ställe under en allt för lång tid vara negativt för den biologiska mångfalden. Optimalt är en variation av störning på olika platser över tid så att en mosaik av områden med olika störningsgrad byggs upp. Naturreservatets östra delar gränsar till Skåneleden SL6. Det finns inga hinder för att Skåneleden i framtiden ska kunna dras igenom naturreservatet. Rastplats/lägerplats får även uppföras inom naturreservatet.

Skäl för beslutet

De prioriterade bevarandevärdena består framförallt i att långsiktigt skydda delar av det större flygsandområde som Södra Äspet ingår i, vilket sträcker sig längs kusten från Åhus i norr till Juleboda i Söder. Flygsandområdet, som är ett av Sveriges största kustdynlandskap, skyddas till största delen av naturreservatet Friseboda och bildandet av naturreservatet Södra Äspet innebär en geografisk utökning av skyddet. Hoten mot kustdynlandskapet består främst av en ökad exploatering genom bostadsbebyggelse och bebyggelse av fritidshus vilket också hotar de naturvärden som är knutna till områdets sandiga marker. Ett stort antal hotade arter av främst insekter och kärlväxter är knutna till sandiga miljöer och flera hotade arter har observerats inom området. Sandiga marker hotas främst av igenväxning vilket gör restaurering av dessa miljöer till ett prioriterat bevarandevärde i Södra Äspet. Vidare är det prioriterat att utveckla fullgod bevarandestatus för de naturtyper och arter som berörs av EU:s art- och habitatdirektiv och i övrigt skyddsvärda arter.

Stora delar av Södra Äspet utgörs av ett Natura 2000-område enligt EU:s art- och habitatdirektiv och innehåller livsmiljöer och arter som är förtecknade i Bilaga 1 och Bilaga 2. Detta innebär att Sverige förbundit sig att bevara utpekade arter och naturtyper och att åtgärder ska vidtas för att gynnsam bevarandestatus ska uppnås.

Naturresevatet Södra Äspet har angivits som skyddsvärt ur naturvårds- och friluftssynpunkt avseende internationell, nationell, regional och kommunal nivå då området omfattas av följande:

- **Riksintresse enligt 3 kap 6 § Miljöbalken (MB):** Området omfattas enligt 3 kap 6 § miljöbalken (MB) av riksintresse för friluftslivet (kuststräckan Åhus-Simrishamn-Vik med Stenshuvud-Verkeån).
- **Riksintresse enligt 3 kap 6 § MB:** Området omfattas enligt 3 kap 6 § MB av riksintresse för naturvården, (kusten Åhus-Juleboda).
- **Riksintresse enligt 4 kap 2 § MB:** Området omfattas enligt 4 kap 2 § MB av riksintresse för det rörliga friluftslivet (Kustområdet i Skåne från Örnahusen söder om Skillinge till Åhus).
- **Natura 2000 SCI-område:** Delar av området, 57,2 hektar, omfattas av EU:s nätverk av skyddad natur enligt art- och habitatdirektivet, (områdeskod: SE0420152).
- **Strandskyddat område enligt 7 kap 13-18 §§ MB:** Strandskydd gäller längs hela kusten på en sträcka av 300 meter från havet inåt land.
- **Landskapsbildsskydd 19 § Naturvårdslagen (1964:822):** I princip hela området omfattas av landskapsbildsskydd. Även om begreppet landskapsbildsskydd inte finns i den nu gällande miljöbalken som ersatte Naturvårdslagen fr.om. 1 januari 1999, gäller bestämmelserna fortfarande i berörda områden så länge Länsstyrelsen inte beslutar något annat.
- **Biosfärområde:** Området ingår i Kristianstads Vattenrike som har utsetts till Biosfärområde av Unesco, ett modellområde för hållbar utveckling.
- **Kommunala naturvårdsfonden:** Området är upptaget i den kommunala naturvårdsfonden med syfte att gynna höga naturvärden och rekreation.
- **Tätortsnära natur:** Området är utpekade som tätortsnära natur på grund av närheten till Åhus och är viktigt för de närboendes rekreation.
- **Ansvarsarter:** Södra Äspet hyser åtminstone tre ansvarsarter för Kristianstad kommun vilka kommunen har ett särskilt ansvar att skydda då de har en stor del av sitt utbredningsområde inom kommunen. Dessa arter är vallrovfluga, ryl och sandnejlika.

Kristianstads kommuns bedömning

Av ovan redovisade skäl och med syfte att långsiktigt bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, skydda och återställa värdefulla naturmiljöer för skyddsvärda arter, gynna friluftslivet samt för att ett gynnsamt bevarandetillstånd ska kunna upprätthållas för arter och livsmiljöer enligt EU:s art- och habitatdirektiv gör kommunen bedömningen att det föreslagna området ska skyddas som naturreservat. Ett permanent skydd av Södra Äspet som naturreservat bidrar till att uppfylla miljömålen "hav i balans samt levande kust och skärgård", "levande skogar", "ett rikt växt- och djurliv" och "god bebyggd miljö". Beslutet är förenligt med grundläggande bestämmelser för hushållning av mark- och vattenresurser samt med kommunens översiktsplan vilken har som mål att skydda och förvalta värdefulla naturområden väl nu och för framtiden. Under tidigt samråd med Länsstyrelsen har uppmärksammat att det inom föreslaget område finns en gällande avstyckningsplan från år 1947. Eftersom ett naturreservat inte får instiftas i strid med gällande detaljplan kommer avstyckningsplanen att upphävas.

Ärendets handläggning

Kristianstads kommun har under flera års tid arbetat med att inventera och dokumentera de höga natur- och kulturvärdena längs kusten. Under detta arbete har bland annat Södra Äspet uppmärksammat som en viktig värdekärna och området har även tagits upp i den kommunala naturvårdsfonden med syfte att gynna naturvärden och rekreation.

Kristianstads kommun genom Biosfärkontoret har beviljats statliga LONA-medel från Naturvårdsverket via Länsstyrelsen Skåne län för att ta fram färdigt beslutsunderlag, med tillhörande skötselplan, för bildande av naturreservat för Södra Äspet.

Skötselplan och förvaltning av naturreservatet

Skötselplan

Enligt 3 § Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska en skötselplan ingå i varje beslut om bildade av ett naturreservat. Skötselplanen utgör en del av detta förslag till beslut, Bilaga 3.

Förvaltning

Kristianstads kommun är förvaltare av naturreservatet. Förvaltningen ska ske med insyn, delaktighet och i nära samråd med berörda markägare, djurhållare, nyttjanderättsinnehavare, myndigheter och andra berörda vid utövande av förvaltningen.

Drifts- och skötselbudget

För att kunna bevara och utveckla områdets naturvärden och förbättra området för det rörliga friluftslivet behövs en utökning av budgetarna för drift och investeringar kopplade till naturvård. Se förslag till drifts- och skötselbudget (Bilaga 4).

Bilagor

1. Beslutskarta för Naturreservat Södra Äspet
2. Sammanställning av remissvar och kommunledningskontorets bemötanden
3. Skötselplan
4. Förslag till drifts- och skötselbudget
5. Nyttjanderätter och gemensamhetsanläggningar (bifogas ej)

Kristianstads
kommun

**Bilaga 1. Beslutskarta
Naturreservat Södra Äspet**

Förslag till skötselplan för
naturreservatet **Södra Äspet**
Kristianstads kommun

Fastställt:	2021-12-14
Diarienummer:	KS 2015/1092
Planförfattare:	Bettina Ekdahl, Calluna AB
Förslagsdatum	2021-05-06
Omslagsbild:	Karaktäristisk miljö i Södra Äspet där tallskog är den dominerande naturtypen.
Foton:	Bettina Ekdahl

Innehållsförteckning

1.	Syftet med naturreservatet.....	5
1.1	Syftet med naturreservatet.....	5
1.2	Precisering av syftet.....	5
1.3	Syftet tillgodoses genom att:	5
2.	Beskrivning av området	6
2.1	Administrativa uppgifter om naturreservatet.....	6
2.2	Markhistorisk beskrivning och nuvarande markanvändning	8
2.3	Beskrivning av områdets bevarandevärden.....	9
3	Friluftsliv	12
3.1	Bevarandemål	12
3.2	Åtgärder	13
4.	Översikt av mål och skötselåtgärder	13
4.1	Övergripande mål	13
4.2	Generella riktlinjer och skötselåtgärder.....	13
4.3	Planerad markanvändning.....	14
5.	Mål och åtgärder för skötselområden	14
5.1	Skötselområde 1: Tallskog i dynlandskap	14
5.2	Skötselområde 2: Öppna sanddyner	16
5.3	Skötselområde 3: Blandskog med tall och ek.....	17
5.4	Skötselområde 4: Öppen gräsmark.....	18
5.5	Skötselområde 5: Vägar och parkeringsplatser	18
6	Jakt	18
7	Utmärkning av naturreservatets gränser.....	18
8	Tillsyn.....	19
9	Uppföljning och dokumentation	19
9.1	Uppföljning av skötselåtgärder.....	19
9.2	Revidering av skötselplanen.....	19
9.3	Uppföljning av kostnader.....	19
10	Rödlistade och skyddade arter	20
11	Referenser	21

BILAGOR:

1. Naturreservatets gräns samt anläggningar och friluftsliv
2. Skötselområden och marktyper
3. Natura 2000-området Södra Äspet

Inledning

Skötselplanen beskriver befintliga kända bevarandevärden inom naturreservatet, samt redogör för bevarandemål och skötselåtgärder som behöver vidtas för att syftet med naturreservatet ska uppnås. En skötselplan ska ingå som en del av ett beslut om bildande av ett naturreservat. De bevarandemål och skötselåtgärder som fastställs för området baseras på naturreservatets syfte och är till för att säkerställa att syftet uppnås. Utifrån syftet fastställs föreskrifter för naturreservatet, vilka redovisas i beslutsdokumentet. I skötselplanen specificeras vilken skötsel som krävs för att upprätthålla de värden som naturreservatet syftar till att skydda.

Skötselplanen utgör ett viktigt dokument för naturreservatets förvaltare. Här framgår vilka åtgärder som kan och ska vidtas. Förvaltaren får inte vidta åtgärder som saknar stöd i gällande beslut. Skötselplanen vänder sig även till arrendatorer och övriga intressenter.

Kristianstads kommun har ansvaret för att kommunalt bildade naturreservat inom den egna kommunen sköts, samt ansvar för tillsyn och uppföljning. Förvaltningen kan överlåtas på annan part. De praktiska åtgärderna kan förutom av förvaltaren själv utföras av arrendatorer, entreprenörer eller andra med vilka skötselavtal upprättas.

Skötselplanen inleds med att beskriva naturreservatets syften, följt av en redogörelse för aktuella bevarandevärden. Därefter följer de övergripande bevarandemålen för naturreservatet. Området delas in i ett flertal skötselområden, vilka beskrivs och bevarandemål och skötselåtgärder redovisas per delområde.

1. Syftet med naturreservatet

1.1 Syftet med naturreservatet

Det övergripande syftet med reservatet är att:

- Bevara biologisk mångfald
- Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer
- Skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter
- Främja det rörliga friluftslivet

1.2 Precisering av syftet

Syftet med naturreservatet är att bevara, restaurera och utveckla områdets naturvärden knutna till områdets sandiga och skogliga miljöer: trädklädda sanddynen, gråa sanddynen och vita sanddynen. Värden knutna till tall och ek ska gynnas i området. Syftet är också att bevara och möjliggöra återkolonisation och eller inplantering av i synnerhet hotade arter som är knutna till ovan nämnda miljöer. Förutsättningarna för olika typer av friluftslivsaktiviteter ska främjas och utvecklas i naturreservatet. Vidare är syftet att upprätthålla och skapa förutsättningar för gynnsam bevarandestatus för de i området förekommande naturtyperna och arterna upptagna i EU:s art- och habitatdirektiv (Rådets direktiv 1992/43/EEG).

1.3 Syftet tillgodoses genom att:

- Restaurera de trädklädda sanddynerna genom att på vissa platser gallra tallen för att skapa gläntor där blottor av öppen sand kan återskapas.
- Mindre delar av naturtypen trädklädda dynen närmast havet ska tillåtas att övergå till naturtypen gråa dynen.
- Delar av icke-natura naturtyper ska tillåtas att övergå till sandstäpp (6120) i reservatets västra delar.
- Restaurera och bevara de vita dynerna genom att återskapa ytor med öppen sand samt avverka träd inom vissa områden nära havet.
- Riktade åtgärder för att gynna hotade arter som förekommer i området i synnerhet ryl, sandnejlika, talticka, vallrovfluga, fläckig myrlejonslända och liten myrlejonslända.
- Tillföra och öka mängden död ved.
- Invasiva arter och främmande arter av djur och växter bekämpas.
- Utveckla områdets betydelse för det rörliga friluftslivet i den mån det är möjligt utan att det sker på bekostnad av områdets natur- och kulturvärden.
- Skötseln följs upp, utvärderas och anpassas till ny kunskap om hotade och hänsynskrävande arter.

2. Beskrivning av området

2.1 Administrativa uppgifter om naturreservatet

Namn	Södra Äspet
Kommun	Kristianstad
DOS-ID	1115146 (ID-nummer i Naturvårdsverkets databas Vic Natur)
N2000 ID	Södra Äspet, SE0420152
Gränser	Området avgränsas av mitten av svart heldragen linje på kartan som finns bifogad detta beslut (bilaga 1)
Fastigheter	Yngsjö 6:161, Yngsjö 3:356, Yngsjö 12:169
Markägare	Kristianstads kommun
Läge	Vid kusten ca 3 kilometer söder om Åhus
Centralpunkt	Norra delområdet: E 454585, N 6195687 (SWEREF99 TM) Södra delområdet: E 454033, N 6194936 (SWEREF99 TM)
Naturgeografisk region	7. Skånes sediment- och horstområde
Natura 2000-naturtyper	Trädklädda sanddyner (2180), vita dyner (2120)
Inskrivna nyttjanderätter	Se bilaga 4 i reservatsbeslutet (ej bifogad)
Areal	62,5 ha
Förvaltare	Kristianstads kommun

Figur 1. Reservatet avgränsas av mitten av vit linje. Röd prick i den lilla kartan visar reservatets geografiska placering i Skåne.

Kristianstads
kommun

Översiktskarta

Figur 2. Översiktskarta över naturreservatet Södra Äspets läge som visas med bred heldragen svart linje.

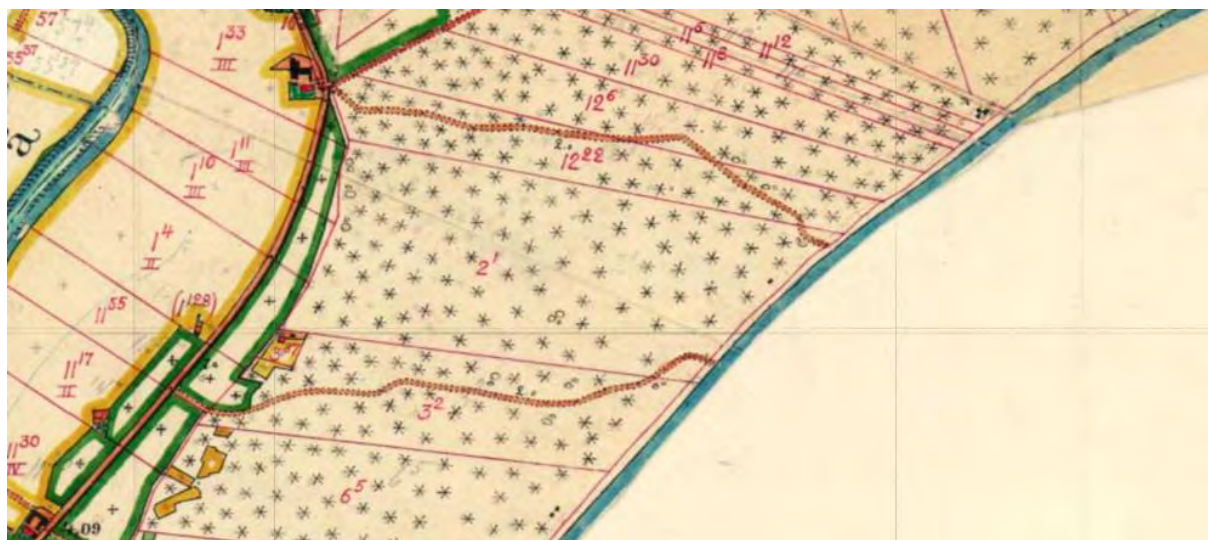
2.2 Markhistorisk beskrivning och nuvarande markanvändning

Södra Äspet ingår i ett större flygsandområde som sträcker sig längs kusten från Åhus i norr till Juleboda i söder vilket gör det till ett av Sveriges största kustdynlandskap. Tallskogen som dominerar i det kuperade dynlandskapet planterades under första halvan av 1800-talet för att binda flygsand. Sandflykt var ett stort problem till följd av ett överutnyttjande av markerna genom bete och vedtäkt. Området har tillsammans med omgivande marker stor betydelse för tolkningen av geologiska processer efter inlandsisens avsmältning.

Dagens markanvändning i Södra Äspet är i stort sett den samma sedan tallskogen planterades på 1800-talet. Tallskogen har bevarats för att undvika problem med flygsand som driver in med vinden över närliggande åker- och betesmark. Genom åren har tallskogen tätat allt mer, vilket framgår vid jämförelse mellan generalstabskartan, häradsekonomska kartan från 1926-1934, samt flygbilder från 1940- respektive 1970-talen (Figur 3-6). Omkring Södra Äspet finns många bostadshus och fritidshus men inom områdets gränser finns inga byggnader av denna typ. Enstaka ålabodar förekommer i direkt anslutning till området närmast kusten. Ålabodarna har ett kulturhistoriskt värde då de vittnar om en lång tradition av ålfiske längs Skånes östkust.

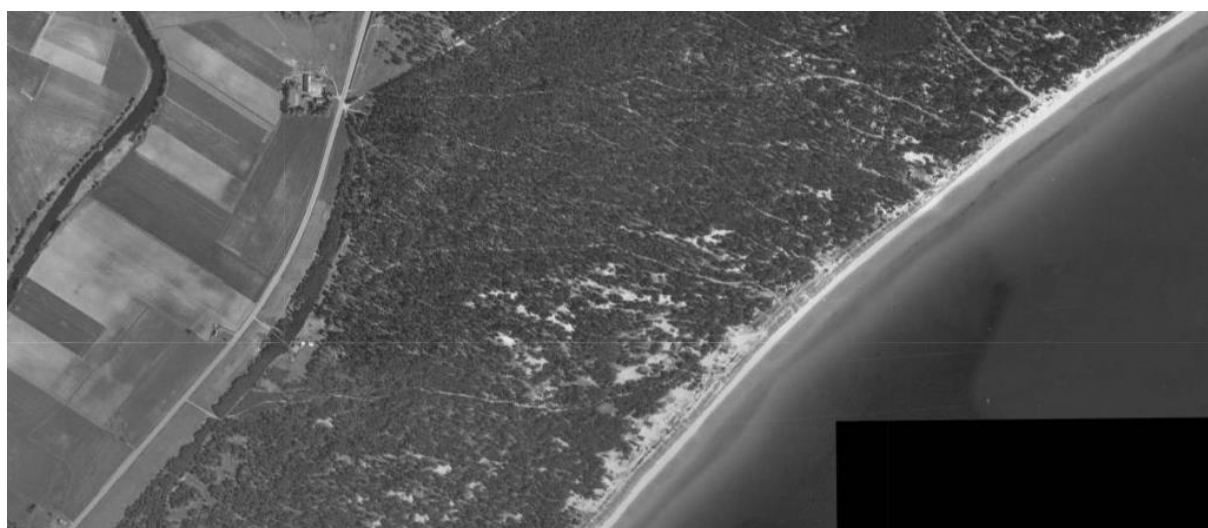
Figur 3. Generalstabskartan (1862) över området kring Södra Äspet.

Figur 4. Häradsekonomska kartan över området kring Södra Äspet från 1926-1934.

Figur 5. Flygbild över området kring Södra Äspet från 1940-1947.

Figur 6. Flygbild över området kring Södra Äspet från cirka 1975.

2.3 Beskrivning av områdets bevarandevärden

2.3.1 Geovetenskapliga bevarandevärden

Berggrunden i Södra Äspet består huvudsakligen av sandsten med ett jordartslager av kalkrik postglacial sand liggandes ovanpå. Sandens ytliga delar har i perioder omformats av vinden vilket har skapat det karaktäristiska flygsandområdet längs Hanöbukten. Tallplanteringen har dock låst majoriteten av Södra Äspets dyner i ett permanent läge förutom i områdets södra delområde närmast havet där det fortfarande förekommer viss dynamik och glesare skog.

2.3.2 Biologiska bevarandevärden

Södra Äspets främsta bevarandevärden utgörs av de trädklädda sanddynerna samt de vita dynerna och alla de arter som lever i dessa typer av sandiga miljöer. Sanddynerna ger upphov till många olika typer av mikroklimat där olika arter av insekter kan hitta sin egen nisch. Exempelvis föredrar fläckig myrlejonslända att ha sina fångstgropar i skyddade lägen under mossöverhäng eller tallrötter medan liten myrlejonslända föredrar blottad solexponerad sand. I området finns många rödlistade arter som är helt beroende av öppen sand för sin överlevnad där fläckig myrlejonslända (sårbar, VU) och liten myrlejonslända (nära hotad, NT) ingår. I tallskogen växer ryl (starkt hotad, EN), knärot

(nära hotad, NT) och luktvädd (sårbar, VU) och i området födosöker många hackspettar, däribland mindre hackspett (nära hotad, NT). De äldsta tallarna i tallskogen bör med tanke på när den planterades vara omkring 150 år och har därmed god potential att över tid utvecklas till skog med lång kontinuitet med flera skyddsvärda träd med höga naturvärden. Talticka (nära hotad, NT) som förekommer rikligt i området vittnar om att många av tallarna uppnått biologiskt mogen ålder då taltickan nästa uteslutande växer på gammal tall.

2.3.3 Natura 2000: redovisning av naturtyper och deras bevarandestatus

Inom Södra Äspet ingår Natura 2000-området Södra Äspet (SE0420152, Tabell 1). De naturtyper som är prioriterade inom Natura 2000 och som förekommer i området är Kustnära vandrande sanddyner med sandrör (vita dyner, 2120) och Trädklädda dyner (2180).

Tabell 1. Natura 2000-området Södra Äspets Natura 2000-naturtyper och Natura 2000-arter, enligt områdets bevarandeplan (Länsstyrelsen i Skåne 2016). Naturtyper med fullgod bevarandestatus (gynnsam bevarandestatus) har alla kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt typiska arter uppfyllda. I en icke fullgod naturtyp uppfylls definitionen för naturtyp men det saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter. Bevarandestatusen för en art anses "gynnsam" när: 1. uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö, 2. artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, och 3. det finns, och sannolikt kommer att fortsätta att finnas, en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt.

Naturtyp	Areal (ha) med bedömd bevarandestatus		
	Fullgod	Icke fullgod	Totalt
2120 Kustnära vandrande sanddyner med sandrör (vita dyner)		0,98	0,98
2180 Kustnära trädklädda sanddyner	45,3		45,3
Total areal naturtyper			46,3
Total områdesareal			57,2
Arter	Bevarandestatus		
Sandnejlika <i>Dianthus arenarius</i> ssp. <i>arenarius</i> (1954)	Icke fullgod		

En karta över Natura 2000-området med de ingående naturtyperna och deras bevarandestatus finns i Bilaga 4.

2.3.4 Beskrivning av särskilda arter

I området finns fem arter som är särskilt prioriterade eftersom de är typiska arter för miljön, rödlistade eller Natura 2000-art. Ett annat skäl till att de är prioriterade är att om dessa arter gynnas så gynnas även många andra arter som har samma eller liknande miljökrav. Nedan presenteras arterna och deras krav på sin livsmiljö.

Fläckig myrlejonslända (sårbar, VU)

Fläckig myrlejonslända skiljs från övriga svenska arter av myrlejonsländor genom de svarta karaktäristiska fläckarna på dess vingar. Larverna gräver sina fångstgropar i vindskyddade lägen med öppen sand, gärna gammal finkornig dynsand bunden av växtrötter i tallskogsbryn under tallrötter, mossöverhäng eller utskjutande tuvor.

En naturvärdesinventering från 2019 påträffade över 40 fyndplatser inom området. Populationen inom naturreservatet uppskattas till över 1000 larver. Igenväxning av kustdynområden som arten är knuten till samt hög störning från badturism är de största hoten mot arten.

Fläckig myrlejonslända förekommer i dagsläget huvudsakligen i Södra Äspets södra delområde där förekomsten av vindskyddade sandblottor med mossöverhäng eller större trädrötter förekommer i större utsträckning.

Liten myrlejonslända (nära hotad, NT)

Liten myrlejonslända saknar mörka fläckar på sina vingar som är helt genomskinliga. Larverna gräver fångstgropar i sanddyner med lös, öppen sand i varma sydlägen en bit inåt land från havet. Jämfört med andra myrlejonsländor väljer liten myrlejonslända mer solexponerade lägen.

Liten myrlejonslända förekommer i kustnära sanddynområden i Skåne, Blekinge, Bohuslän, Hälsingland, på Öland och Gotland. Igenväxning av öppna sandytor i kombination med överdrivet trampslitage är det största hoten mot arten.

Liten myrlejonslända förekommer i dagsläget huvudsakligen i Södra Äspets södra delområde bland de vita dynerna närmast havet och de större öppna sandblottorna inne i tallskogen.

Ryl (starkt hotad, EN, typisk art trädklädda dyner, signalart, kommunal ansvarsart)

Ryl är en flerårig ört som blommar med rosa blommor som liknar pyrolablommor. De vintergröna bladen kan förväxlas med lingon men skiljer sig dock genom att de i yttre delen av bladen är sågade och är mer blanka jämfört med lingon. Ryl är i huvudsak knuten till glesa tallskogar då arten är en ljuskrävande växt. Den gynnas av kalkrika jordar med tunt humusskikt och växer ofta tillsammans med arter som grönpyrola, lingon och knärot.

Rylens utbredning är ojämn och arten förekommer sällsynt från Skåne till södra Värmland, Södra Dalarna och Gästrikland samt längs Norrlands kustland norrut till Ångermanland. Om markvegetationen blir allt för tät av exempelvis blåbärsris och om skogen sluter sig uteblir blomningen och arten konkurreras ut vilket utgör ett av de största hoten mot arten.

Ryl förekommer i dagsläget i västra delen av Södra Äspets norra delområde där terrängen i skogen är mer flack. Skogen är i dagsläget tät här vilket kan missgynna arten.

Tallticka (nära hotad, NT, signalart)

Talltickan är en flerårig ticka som nästa uteslutande växer på stammar av gamla (minst 100-150 år), levande tallar. Den hovformade trähårda tickan blir 5-20 cm bred och 5-10 cm tjock och är mer eller mindre triangulär i tvärsnitt. Dess porer är rostbruna och hatten är rödbrun och filthårig i ytterkanterna. Fruktkropparna kan bli uppåt 50 år gamla och är då kala och gråsvarta på hatten, ofta med påväxt av lavar och mossor.

Talltickan förekommer spritt i hela landet men dess utbredning har sin tyngdpunkt i östra Syd- och Mellansverige. I vissa trakter är den sällsynt trots rik förekomst av äldre tallar och på andra platser är den ofta vanlig på lokal nivå. Arten har minskat på grund av avverkning av gammal tallskog och nedtagning av gamla solitära träd i parker och trädgårdar.

Tallticka förekommer i dagsläget i båda av Södra Äspets två delområden och indikerar att tallskogen börjar nå en biologiskt mogen ålder.

Vallrovfluga (sårbar, VU, kommunal ansvarsart)

Vallrovfluga är en stor rovfluga som kan bli upp till 2 cm lång. Den är beroende av gamla tallar och död ved. Vallrovflugan jagar i fullvuxet stadie andra insekter som getingar och flugor medan larverna sannolikt lever på skalbaggs-larver i murken ved.

Det finns i nuläget rapporter ifrån Gotland, Skåne, Södermandland, Öland och Östergötland. Fåtalet observationer i kombination med ett fragmenterat utbredningsområde har lett till att arten är rödlistad som sårbar (VU). Troligen är det en kombination av ett modernt skogsbruk med lite död ved och få gamla träd, bekämpning av skogsbränder och

Vallrovfluga gynnas av gles och solig tallskog och särskilt brandskadade träd. Vallrovfluga påträffades faktiskt på en brandskadad tall under naturvärdesinventeringen som gjordes av området år 2019.

Sandnejlika (starkt hotad, EN, Natura 2000-art, kommunal ansvarsart)

Sandnejlikan är en flerårig ört som växer i tuvor med vanligen enblommiga stjälkar som blommar med vita blommor. Kronbladen är fransade och de nästan barrlika baden är blågröna.

Sandnejlikan är en karaktärsart för den sydostskånska sandstäppen och arten kräver humusfattig sand att växa i. Arten har historiskt gynnats av markstörning från betesdjur och åkerbruk. Arten kräver mycket ljus och värme för att trivas.

Sandnejlikan förekommer huvudsakligen längs Skånes östkust och på Kristianstadslätten.

Sandnejlika har utsetts till ansvarsart för Kristianstads kommun då en stor andel av dess population finns inom kommunen. Arten hotas av att sandstappsmarkerna växer igen på grund av upphörd beteshävd som i sin tur leder till igenväxning och ansamling av ett tjockare humusskikt.

I dagsläget är det osäkert om sandnejlikan finns kvar i Södra Äspet men observationer av arten gjordes senast 2010 i reservatets norra delområde. Skogen behöver glesas ut och markskikten behöver restaureras för att sandnejlikan ska kunna etablera sig igen. Om delar av skötselområde 4. (blandskog med tall och ek) omförs till sandstapp hade detta starkt gynnat sandnejlika i naturreservatet.

3 Friluftsliv

Södra Äspet utgör ett viktigt rekreationsområde och är välbesökt av både lokalbefolkning och allmänhet. Området är lättillgängligt för besökare och lämpligt för många olika friluftaktiviteter. Befintliga parkeringsplatser, mindre asfalterade vägar och ett stort antal upptrampade stigar finns i området.

Besöksanledningarna är många; vandring, ridning, cykling och promenader ingår bland annat i besökarnas aktiviteter. Under sommarhalvåret besöker många området för att ta sig ner till stranden strax öster om naturreservatet för att sola och bada. Vid stranden utanför naturreservatet ligger två kommunala badplatser samt ett hundbad.

Terrängen är lätt att ta sig fram i då buskskiktet är sparsamt, men är bitvis mycket kuperat. Parkeringsplatser finns både i norra och södra delområdet av naturreservatet och området är även tillgängligt med kollektivtrafik från Kristianstad med närliggande busshållplats.

Det finns en kommunal ridled inom naturreservatet där man även gångtrafik är tillåten men cykling är förbjuden. Orienteringstävlingar hålls med jämna mellanrum i naturreservatet. Åhus Brukshundsklubb arrenderar ett område i naturreservatet för hundträning. Det slitage som olika fritidsaktiviteter i området ger är ett välkommet bidrag till markstörning i området. Dock kan ett allt för hårt slitage på ett och samma ställe under en allt för lång tid vara negativt för den biologiska mångfalden. Optimalt är en variation av störning på olika platser över tid så att en mosaik av områden med olika störningsgrad byggs upp. Naturreservatets östra delar gränsar till Skåneleden SL6. Det finns inga hinder för att Skåneleden i framtiden ska kunna dras igenom naturreservatet. Rastplats/lägerplats får även uppföras inom naturreservatet.

3.1 Bevarandemål

Södra Äspet ska fortsatt vara tillgängligt för friluftslivet och möjlighet ska finnas för många olika intressen att samsas. Mountainbikecykling får utövas fritt i området utan att specifika cykelleder pekas ut. Detta för att uppnå ett mer jämnt slitage av fältskiktet som kan motverka att fältskiktet

helt sluter sig. Påverkan på områdets biologiska bevarandevärden från främst cykling men även övrigt friluftsliv ska kontinuerligt utvärderas. Om behov uppstår kan det aktualiseras att kanalisera friluftslivet mer. En etapp av Skåneleden planeras i direkt närhet till reservatet längs med stranden. Det finns inga hinder för att Skåneleden i framtiden ska kunna dras igenom naturreservatet. Rastplats/lägerplats får även uppföras i anslutning till Skåneleden.

3.2 Åtgärder

- Ridstigar ska pekas ut med tydliga markeringar. Ridstigarna ska tillåtas att förändras och omformas för att skapa naturlig markstörning i området och för att skapa variation åt ryttarnas upplevelsevärden.
- Mountainbikecykling ska kunna ske genom området utan specifika leder pekas ut. Konsekvenserna av detta på områdets biologiska värden ska kontinuerligt utvärderas. Vid behov kan åtgärder vidtas för att kanalisera friluftslivet mer.
- Information om reservatet ska finnas tillgänglig för besökarna i form av reservatsskyltar. Skyltarna ska regelbundet ses över så att de är i gott skick och att de innehåller aktuell information.
- Det finns inga hinder för att Skåneleden i framtiden ska kunna dras igenom naturreservatet. Rastplats/lägerplats får även uppföras i anslutning till Skåneleden.

4. Översikt av mål och skötselåtgärder

4.1 Övergripande mål

Det övergripande målet med skötseln av naturreservatet är att bevara dynlandskapets och tallskogens karaktäristiska miljöer och arterna knutna till dessa. Åtgärderna har sin utgångspunkt i att merparten av de i området förekommande hotade arterna är i behov av markstörning, öppen sand, halvöppna sandmarksområden och äldre tallskog med inslag av sandblottor.

De ingående Natura 2000-naturtyperna ska bibehållas och utvecklas till fullgod bevarandestatus med särskilt fokus på naturtyperna trädklädda dyner (2180), vita dyner (2120) och grå dyner (2130). Närmast havet ska en del av skogen tillåtas övergå till naturtypen grå dyner som här ska återskapas för att skapa en gradient mellan trädklädda dyner och vita dyner. Livsmiljöerna för Natura 2000-arten sandnejlika ska restaureras och omföras till sandstäpp. Sandnejlika ska återintroduceras på lämpliga platser inom reservatet.

Skogen ska förvaltas med ett naturvårdsperspektiv vilket innebär att viss röjning av sly och gallring kan förekomma för att utveckla och bevara värdena i området. Ekarna som finns i tallskogen ska frigöras från sly och solexponeringen på dessa ska öka. Området ska vara rikt på gamla och döende träd, död ved, sandblottor och det ska finnas en ålderkontinuitet bland skogens träd där självföryngring ska prioriteras.

Vägar och stigar ska hållas fria från vegetation och nedfallna träd för att bevara tillgängligheten för friluftslivet i området. Träd som bedöms utgöra fara för allmänheten längs av förvaltaren utpekade stigar, vägar, rastplatser kan avverkas. Vid sådan röjning ska man eftersträva att lämna högstubbar.

4.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder

För att uppnå det övergripande målet gäller följande riktlinjer. Förutom dessa riktlinjer finns områdesspecifika skötselåtgärder som redovisas i kapitel 4 under respektive skötselområde.

- Gläntorna med sandblottor i skogen är prioriterade att utvidgas och nyskapas på bekostnad av främst tallarna. Stor hänsyn ska dock tas till äldre tallar med viktiga strukturer för biologisk mångfald.
- Ekar och äldre tallar är prioriterade att friställas där behov finns. Samtidigt ska säkerställas att en ålderskontinuitet bibehålls i skogen, där det finns efterträdare till de äldre träden.
- Död ved ska i stor utsträckning lämnas kvar inom området, även om ett överflöd av ved av främst klenare dimensioner vid behov kan tas bort. Vid röjning av sly och mindre buskar är det lämpligt att materialet avlägsnas.
- Invasiva främmande arter bekämpas. Vid behov kan riktad användning av kemiska bekämpningsmedel mot invasiva växter användas, under förutsättning att det bedöms vara den mest lämpliga metoden och att skada inte bedöms uppstå på naturvärden av betydelse.
- Holkar för fåglar och fladdermöss kan sättas upp inom området. Med fördel kan sådana placeras i nära anslutning till stigar, där de tjänar ett pedagogiskt syfte.

4.3 Planerad markanvändning

Marken vid Södra Äspet utgörs i nuläget till största delen av tallskog, med ett större inslag av ek och andra lövträd i de västra delarna. Syftet med skogen har varit att binda sanden snarare än aktivt skogsbruk. Gläntor med bar sand finns här och var i tallskogen. Närmast stranden i öster finns öppna sanddyner. Markanvändningen planeras att huvudsakligen förbli den samma framöver, utöver att fler gläntor tas upp i tallskogen och befintliga gläntor vidgas. I zonen mot de vita dynerna i öster kan även mindre delar av tallskogen omföras till gråa dyner. Planerad markanvändning redovisas i Bilaga 2.

5. Mål och åtgärder för skötselområden

Reservatet är indelat i 5 skötselområden som redovisas i detta kapitel och på kartan över skötselområden (Bilaga 3). Skötselområdena redovisas utifrån planerad markanvändning enligt följande:

1. Tallskog i dynlandskap
2. Öppna sanddyner
3. Blandskog med tall och ek
4. Öppna gräsmarker
5. Vägar och parkeringsplatser

5.1 Skötselområde 1: Tallskog i dynlandskap

Trädklädda sanddyner är den dominerande naturtypen i reservatet (Figur 7). Majoriteten av träden utgörs av tall med sporadiskt inslag av ek. Tallskogen innehåller i dagsläget få gläntor och tätheten varierar från gles till tät. De äldsta tallarna är omkring 150 år men dessa förekommer ganska sparsamt. I de glesare partierna är marken täckt av ett lavtäckte av bland annat islandslav och olika renlavar (*Cladonia*) såsom hedrenlav, gulvit renlav och fönsterlav. I de tätare områdena är marken täckt av ett mosstäckte av bland annat pösmossa, husmossa och olika raggmossor (*Racomitrium*). Mängden död ved i området är begränsad och förekommer här och var i form av tallågor eller äldre tallar med död ved i kronan/på stammen. Enstaka individer av bergtall förekommer i det södra delområdets sydöstra del.

Området går mot fortsatt igenväxning och därför behöver restaureringsåtgärder göras för att öppna upp gläntor i skogen och glesa ut skogen på vissa platser. Enligt bevarandeplanen för Natura 2000 området får en del av skogen närmast havet i det södra delområdet tillåtas övergå i

naturtypen grå dyner (2130) för att skapa en gradient mellan naturtyperna Trädklädda dyner 2180 och Vita dyner 2120 där trädskiktet är glesare och markytan har mer blottad sand än i 2180, men där sanden är mer bunden än i 2120. En dynamik mellan de olika stadierna i sandhabitaten får lov att finnas. I dagsläget är gränsen mellan trädklädda dyner och vita dyner skarp med ett ganska tätt busk- och trädskikt. Om en gradient kan skapas bidrar det till att artrikedomen kan öka i området.

Figur 7. Karaktäristisk miljö i dagsläget i skötselområde 1. Genom att öppna upp fler ytor med blottad sand i skogens dynlandskap kan många hotade arter av främst insekter gynnas.

5.1.1 Bevarandemål

- De trädklädda sanddynerna ska ha ett gles, luckigt trädskikt med en krontäckning mellan 30 och 70 %. Detta innebär en mosaik av öppna gläntor med sandblottor samt ansamlingar och solitärer av främst tall.
- De öppna ytorna utan trädskikt bör vara högst 0,5 ha stora.
- En ålderskontinuitet ska finnas bland träden i området.
- Grova, säregat formade tallar ska sparas liksom efterträdare till dessa.
- De ekar som förekommer i området ska sparas liksom eventuella efterträdare till dessa.
- Död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier i form av lågor, torrakor, döda stående träd, träd med döda grenar och högstubbar skall kontinuerligt finnas i området. Den döda veden bör vara grövre än 50 cm i diameter och volymen ska uppgå till minst 30 m³/ha för att upprätthålla långsiktigt livskraftiga populationer av rödlistade arter i området.
- Den främmande arten bergtall ska inte finnas i området.
- Fält- och bottenskiktet ska vara en mosaik av lav- och mosstäcken, gräs samt bar sand.
- Lokalt ska ytor där blottad sand dominerar förekomma i området för att gynna nyetablering av sandnejlika.
- I reservatets södra delområde ska arealen trädklädda dyner minska till förmån för naturtypen grå dyner längs det östra brynet i gränzonen till de vita dynerna. Det ska finnas en mosaik av öppen sand och markvegetation i de grå dynerna.

5.1.2 Restaureringsåtgärder

- Luckra upp trädskiktet för att skapa fler gläntor i skogen. Gläntorna bör vara stora men högst 0,5 ha. Vid avverkning ska stammar tjockare än 20 cm i diameter prioriteras att lämnas kvar som död ved. Toppar och grenar bör fraktas bort för att minska mängden näring som kan frigöras vid nedbrytningen.
- Skapa fler ytor med blottad sand.
- Borttagning av bergtall.
- Frihugg ekar i området på sådant vis att en god balans mellan tall och ek skapas och ålderskontinuitet i trädskiktet gynnas.

- Gleshugg träd- och buskskiktet och blottlägg fältskiktet och sand närmast havet i reservatets södra delområde för att på sikt omvandla en del av naturtypen till grå dyner. Det ska eftersträvas att skapa en mosaikartad övergång mellan trädklädda och grå dyner.

5.1.3 Skötselåtgärder

- Markvegetation och förna avlägsnas vid behov maskinellt eller genom bränning för att upprätthålla/skapa ytor med bar sand.
- Spara uppväxande ersättningsträd av tall och ek.
- Kontinuerlig uppdragning av buskar och sly vid behov.
- Förhindra etablering av främmande växtarter.
- Veteranisering av träd (främst tall)

5.2 Skötselområde 2: Öppna sanddyner

Naturtypen vita dyner förekommer i dagsläget sparsamt i reservatets södra delområde (Figur 8). Mellan de vita dynerna som finns inom reservatet och sandstranden växer en del mindre tallar. Ytorna med fri rörlig sand är idag begränsade till följd av ökad igenväxning i vissa områden inom skötselområdet. Vegetationen domineras av arter som sandrör och strandråg.

Figur 8. Karaktäristisk miljö i skötselområde 2.

5.2.1 Bevarandemål

- Gräsarter som är specialiserade på strandsanddyner ska få växa i de vita dynerna men vegetationen ska inte bli sluten.
- På dynerna ska det alltid ske en mindre, konstant förflyttning av sand orsakad av vind.
- Mossor och lavar i bottenskiktet får endast förekomma sparsamt i de vita dynerna.
- Måttligt slitage eller störning ska finnas för att för att upprätthålla mängden blottad sand.
- Hela arealen ska vara fri från buskar och träd.
- Det ska finnas minst 50 % blottad sand i naturtypen.

5.2.2 Restaureringsåtgärder

- Avlägsna gräs, mossor och lavar som binder dynerna i den mån det behövs för att förhindra att fältskiktet sluter sig.
- Avlägsna buskar och träd inom området.

5.2.3 Skötselåtgärder

- Kontinuerlig uppdragning av buskar och sly vid behov.
- Förhindra etablering av främmande växtarter.

5.3 Skötselområde 3: Blandskog med tall och ek

Reservatets västra delar består av en yngre blandskog av främst tall men även ek (Figur 9). Marken är mer plan och inte lika kuperad som i skötselområde 1. Här finns även ett mer utvecklat buskskikt än i övriga delar av reservatet. I reservatets norra delområde växer bland annat ryl och grönpýrola. I reservatets södra delområde förekommer en del naturvårdsintressanta ekar.

Figur 9. Skötselområde 3 består av en yngre blandskog med inslag av naturvårdsintressanta ekar.

5.3.1 Bevarandemål

- Det ska finnas en livskraftig population av ryl och grönpýrola.
- Mängden död ved ska öka i området.
- Större naturvårdsintressanta ekar ska sparas samt eventuella efterträdare till dessa.

5.3.2 Restaureringsåtgärder

Delområde 3A

- Öppna upp trädskiktet och glesa ut busk- och fåltskikt från blåbärstris och busksly till förmån för rylen.
- Lokalt kan trädskiktet glesas ut för att säkerställa ett ljusinsläpp som gynnar floran i fåltskiktet.
- Bekämpning av främmande arter.

Delområde 3B

- Frihugg större naturvårdsintressanta ekar, samt yngre ekar som har potential att utveckla värden på sikt.
- Bekämpning av främmande arter.
- Ska kunna övergå till betesmark för att gynna öppenmarksarter, som t.ex. sandnejlika.

5.3.3 Skötselåtgärder

- Förhindra etablering av främmande växtarter.
- Bortrensning av sly och blåbärsris vid behov till förmån för frihuggna ekar och ryl.
- Vid omföring till betesmark stängslas området in med ekstolpar.

5.4 Skötselområde 4: Öppen gräsmark

Skötselområdet består av två mindre öppna gräsytor som lämnats i träda i reservatets södra delområde. Ytorna är mestadels gräsbevuxna men här växer även några arter av trädgårdsväxter som exempelvis kanadensiskt gullris.

5.4.1 Bevarandemål

- Den öppna markytan ska upprätthållas
- Artmångfalden i området ska öka
- Ytan kan omföras till en öppen mark mycket blottad sand.

5.4.2 Skötselåtgärder

- Vegetationen skall hållas låg genom slåtter/putsning eller markstörning. Slåtter/putsning får göras tidigast i augusti månad.
- Om ytan omförs till en sandmark bör den hållas öppen med regelbunden störning för att hindra igenväxning.

5.5 Skötselområde 5: Vägar och parkeringsplatser

I naturreservatets båda delområden finns mindre vägar och parkeringsplatser anpassade för fordon vilka används i huvudsak av badgäster under sommarsäsongen. I närhet till parkeringen i det södra delområdet finns toalett och soptunnor.

5.5.1 Bevarandemål

- Vägar och parkeringsplatser ska vara framkomliga.

5.5.2 Restaureringsåtgärder

- Om behov finns utifrån besöksstrycket i området kan parkeringarna rustas upp och utvidgas inom ramarna för skötselområdet.

5.5.3 Skötselåtgärder

- Underhållet av vägar, parkeringar, toaletter och soptunnor av görs av Kultur- och Fritidsförvaltningen.

6 Jakt

Jakt är förbjuden i hela reservatet med tanke på reservatets ringa storlek i kombination med en hög nivå av besökare. Undantag görs för skyddsjakt på reservatsförvaltarens initiativ. Enligt föreskrifterna för reservatet är det förbjudet att uppföra jakttorn och utfodra vilt.

7 Utmärkning av naturreservatets gränser

Gränsutmärkning ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar snarast efter att beslut om bildande av naturreservat har vunnit laga kraft. Gränsmarkeringar underhålls och förnyas vid behov. Miljövänligt material eftersträvas för gränsutmärkningsstolpar.

8 Tillsyn

Kristianstads kommun ansvarar för regelbunden tillsyn av reservatet.

9 Uppföljning och dokumentation

9.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Uppföljning och dokumentation av skötselåtgärderna ska göras kontinuerligt för att fastställa att åtgärderna har gett önskad effekt och för att syftet med reservatet ska kunna uppnås. Förvaltaren av naturreservatet ansvarar för uppföljning och dokumentation av skötselåtgärder. Alla åtgärder som vidtas ska årligen dokumenteras.

Nedan listade åtgärder ska följas upp med angivet tidsintervall:

Vart 10:e år

Översyn av gränsmarkering.

Vart 6:e år

Kontroll och kartläggning av Natura 2000-naturtyperna som förekommer i reservatet.

Uppföljning av att skötselåtgärderna är adekvata och ger önskvärt resultat.

Uppföljande inventering av de arter som listas som särskilt prioriterade i kapitel 2.3.4.

En gång per år

Se över att det inte förekommer främmande invasiva arter i reservatet.

Se till att informationsskyltar är i gott skick och innehåller aktuell information.

Se till att markering av utpekade leder framgår tydligt.

Ytterligare inventeringar

Utöver regelbunden uppföljning av naturtyper och prioriterade arter är det önskvärt med fördjupad inventering av artgrupper för vilka kunskapsläget är dåligt. I synnerhet finns det potential för ökad kunskap om insektsfaunan, bland annat för vedlevande insekter, steklar och nattfjärilar. Fördjupade inventeringar behöver inte utföras med på förhand fastställda intervall, utan kan styras utifrån vilket behov som bedöms finnas.

9.2 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare. Dock kan uppföljning av bevarandemålen medföra att skötselåtgärder måste anpassas efter ny kunskap.

9.3 Uppföljning av kostnader

Förvaltaren ansvarar för att det årligen görs en uppföljning av kostnaderna för skötseln av reservatet.

10 Rödlistade och skyddade arter

Rödlistade och skyddade arter som observerats i Södra Äspet redovisas i Tabell 2. Arterna bedöms vara knutna till områdets naturmiljöer och/eller uppehåller sig regelbundet i området för att söka skydd eller föda. Listade arter är antingen upptagna i 2020 års rödlista, ingår i något åtgärdsprogram, är fridlysta enligt artskyddsförordningen, eller är upptagna i fågeldirektivets bilaga 1 eller art- och habitatdirektivets bilaga 2 eller 4. Rödlistningskategorierna är Akut hotad (CR), Starkt hotad (EN), Sårbar (VU) och Nära hotad (NT). Arter där rödlistningskategorin inte skrivs ut betraktas som livskraftiga (LC).

Tabell 2. Hotade och skyddade arter som observerats i Södra Äspet. RL=rödlistningskategori, ÅGP=arten finns upptagen i ett åtgärdsprogram, FD=arten finns upptagen i fågeldirektivet, AoHD=arten finns upptagen i Art- och habitatdirektivet.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	RL	ÅGP	Fridlyst	FD	AoHD
Kärlväxter						
Revlumner	<i>Lycopodium annotinum</i>			x		
Skogsknipprot**	<i>Epipactis helleborine</i>			x		
Purpurknipprot**	<i>Epipactis atrorubens</i>			x		
Knärot	<i>Goodyera repens</i>	VU		x		
Tofsäxing**	<i>Koeleria glauca</i>	EN	x			
Sandnejlika**	<i>Dianthus arenarius</i>	VU		x		x
Skogsalm*	<i>Ulmus glabra</i>	CR				
Ryl	<i>Chimaphila umbellata</i>	EN				
Backtimjan	<i>Thymus serpyllum</i>	NT				
Luktvädd	<i>Scabiosa canescens</i>	VU				
Lavar						
Gammelekslav	<i>Lecanographa amylacea</i>	NT				
Svampar						
Liten fatsvamp	<i>Poronia erici</i>	VU				
Motaggsvamp	<i>Sarcodon squamosus</i>	NT				
Tallticka	<i>Porodaedalea pini</i>	NT				
Ryggradslösa djur						
Vallrovfluga	<i>Choerades igneus</i>	VU				
Dubbelbandat ljusmott	<i>Pyrausta nigrilinealis</i>	NT				
Fläckig myrlejonslända	<i>Euroleon nostras</i>	VU	x			
Liten myrlejonslända	<i>Myrmeleon bore</i>	NT	x			
Fåglar						
Mindre hackspett	<i>Dendrocopos minor</i>	NT		x		
Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	NT		x	x	
Trädlärka	<i>Lullula arborea</i>			x	x	

* = Det förekommer inga fullvuxna exemplar av skogsalm i området men yngre individer finns i utkanten av området. Arten är rödlistad på grund av almsjukan som främst drabbar fullvuxna träd.

** = Äldre fynd. Arten är troligen utgången inom området.

11 Referenser

- Artdatabanken SLU. 2020. *Rödlistade arter i Sverige 2020*. ArtDatabanken SLU, Uppsala.
- Birkedal, L. & Birkedal, S. 2011 *Inventering av fåglar, lavar, mossor, dagfjärilar och trollsländor på Yngsjö 6:161 augusti 2011*.
- Fritz, Ö. 2020. *Myrlejon följer i människans spår – en inventering i sandtallskog i Södra Äspet*. Naturcentrum AB
- Länstyrelsen Skåne. 2016. *Bevarandeplan för Natura 2000-området Södra Äspet SE0420152*.
- Naturvårdsverket. 2014. *Åtgärdsprogram för steklar, myrlejonsländor och spindlar i sanddynen, 2014-2018*.
- Olsson, K.A. 2011. *Inventering av kärlväxter på Yngsjö 6:161 juni/juli 2011*.
- Östberg, H. 2015. *Åtgärdsplan för lokala ansvarsarter i Kristianstads kommun*. Kristianstads kommun.

Kristianstads
kommun

**Bilaga 2. Skötselområden och marktyper
Naturreservat Södra Äspet**

